

Przemysław Juruś¹, Marcin Olender²

Pod merytoryczną opieką płk. dr. hab. Marka Bodzianego, prof. AWL

ZJAWISKO APARTHEIDU W REPUBLICIE POŁUDNIOWEJ AFRYKI

Streszczenie: *Apartheid był unikalnym zjawiskiem występującym na terenie Republiki Południowej Afryki. Było to poważne zagrożenie bezpieczeństwa. Najprościej można je zdefiniować jako system polityczny, który określał relacje między rasą białą a innymi rasami występującymi na terenie RPA. Apartheid objawiał się poprzez: dyskryminację, niechęć, segregację, nierówne traktowanie, prześladowanie ludności „innego” koloru. Separacja doprowadziła do licznych problemów mających miejsce w Południowej Afryce. Celem artykułu jest identyfikacja i opis genezy oraz ewolucji zjawiska apartheidu w RPA. Jako przedmiot badań przyjęto wpływ apartheidu na kształtowanie współczesnego państwa.*

Słowa kluczowe: *apartheid, Republika Południowej Afryki, zagrożenie, segregacja, przemoc*

WSTĘP

Jak doszło do apartheidu? Na to pytanie wciąż poszukuje się odpowiedzi w debacie naukowej i publicznej. Samo pojęcie „apartheid” oznacza oddzielenie, odseparowanie ludności białej od czarnej. Pojęcie to wydaje się bardzo nieprzemysłanym i nielogicznym działaniem, patrząc z dzisiejszej, współczesnej perspektywy, lecz była to zaplanowana strategia działania rządu Związku Południowej Afryki. Samą genezę tego negatywnego zjawiska zaczynamy rozpatrywać od kolonialnej historii Afryki. Skolonizowanie Czarnego Łądu przez rasę białą i podporządkowanie sobie ludności czarnej, niewolnictwo, ustanowienie białych klasą rządzącą stanowiło podstawę apartheidu. Ta totalitarna ideologia była zjawiskiem unikalnym na terenie Republiki Południowej Afryki. Doktryna zaczęła funkcjonować w RPA pod koniec lat 40-tych, kiedy 10 grudnia 1948 r. w Paryżu została przez Zgromadzenie Ogólne ONZ uchwalona Powszechna deklaracja praw człowieka, będąca zbiorem zarówno zasad jak i praw przysługującej każdej jednostce. Ówczesne władze polityczne nie respektowały zapisów tego dokumentu i w najgorszy możliwy sposób traktowały miejscową ludność czarnoskórą.

1. APARTHEID – RAMY INTERPRETACYJNE

Słownik języka polskiego PWN definiuje apartheid jako „doktrynę społeczno-polityczną, realizowaną w latach 1948-94 w Republice Południowej Afryki³.”

¹ Przemysław Juruś – student I roku studiów II stopnia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe w Akademii Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki.

² Marcin Olender – student I roku studiów II stopnia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe w Akademii Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki.

Doktryna ta opierała się na segregacji rasowej poprzez odseparowanie ludności czarnoskórej, kolorowej od ludności białej. Polegało to głównie na dyskryminacji czarnoskórych. Co to oznaczało? „Ludność kolorowa” była poddawana licznym represjom. Nie wolno jej było zrzeszać się w związkach zawodowych, warunki płacowe ludności białej i czarnej były kompletnie inne, z korzyścią dla tej pierwszej. Same warunki pracy można było porównać do niewolniczych. To właśnie ludność czarnoskóra miała pracować na ludność białą, miejsca pracy były odizolowane i znajdowały się z dala od dużych aglomeracji. Ubezpieczenie, jeżeli w ogóle istniało, było bardzo niskie. Dla porównania można podać przykład niepełnosprawnej osoby białej, której miesięczna pensja była znacznie wyższa niż ta wypłacana pracownikom o odmiennym kolorze skóry. W 1949 r. został wprowadzony zakaz małżeństw mieszanych. Rok później za przestępstwo zostały uznane międzyrasowe stosunki seksualne i kontynuowano politykę separacji w miejscach publicznych⁴. Przenosząc się na grunt edukacyjny, 1955 r. przyniósł zniesienie obowiązku szkolnego dla osób czarnoskórych i wprowadził zakaz studiowania na uczelniach dla białych. Skutkiem tego był znacznie niższy odsetek wśród wykształconych osób czarnoskórych, co tylko doprowadzało do niepewnej przyszłości takich osób oraz wzmocnieniem nierówności społecznych. Ideologia apartheidu miała wpływ na wszystkie dziedziny życia obywateli. Począwszy od tych bardzo znaczących sektorów życia po prozaiczne, jak dostęp do tej samej plaży czy toalety publicznej. Przykłady tego wskazano na Rysunkach 1 i 2.

³ Encyklopedia Państwowego Wydawnictwa Naukowego, *Apartheid*. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/apartheid;3870281.html> [dostęp: 19.03.2022].

⁴ Super Express, *APARTHEID: Co to jest, na czym polegał, jak długo trwała SEGREGACJA RASOWA w RPA*. <https://www.se.pl/wiadomosci/swiat/apartheid-co-jest-na-czym-polegal-jak-dlugo-trwala-segregacja-rasowa-w-rpa-aa-YQtB-othr-HRic.html> [dostęp: 19.03.2022].

Rysunek 1. Republika Południowej Afryki, 1989r. plaża tylko dla białych
Źródło: Zintegrowana Platforma Edukacyjna, zpe.gov.pl [dostęp: 19.03.2022]

Rysunek 2. Toaleta tylko dla białych

Źródło: Ideologia apartheidu, <https://afryka.org/ideologia-apartheidu-1/> [dostęp: 19.03.2022]

2. GENEZA APARTHEIDU

Geneza apartheidu w RPA wiąże się z pierwszymi kolonizatorami tej części świata. Byli nimi Holendrzy, którzy potraktowali to miejsce jako swoisty przystanek Kompanii Wschodnioindyjskiej w drodze do Indii Wschodnich. Dowódca ówczesnej wyprawy dostał za zadanie utworzenie fortu, który później nazwano Kaap-

stad, obecnej stolicy legislacyjnej RPA. Właśnie ta wyprawa zmieniła historię południowej Afryki. Na jej terenie pojawił się biały człowiek, któremu wraz z upływem czasu coraz bardziej przeszkadzała tamtejsza czarnoskóra ludność. Burowie, którzy wówczas sprawowali władzę, uważali że człowiek został stworzony przez Boga z zachowaniem odrębności ras, więc biały człowiek powinien rządzić czarnym. Kolejne wygrywane bitwy z miejscową ludnością tylko utwierdzały Burów w przekonaniu nad wyższością rasy⁵.

Wydarzeniem, które miało istotny wpływ na ideologię apartheidu była II wojna burska. Może budzić to złudne wrażenie, ponieważ stronami tego konfliktu byli Burowie i Brytyjczycy, czyli ludność biała. Konflikt rozegrał się w latach 1899-1902 i był skutkiem imperialistycznej polityki brytyjskiej, prowadzonej na południu Afryki. Po zwycięstwie wojny przez Brytyjczyków, obie strony konfliktu doszły do wniosku, że poważnym zagrożeniem w realizacji ich polityki odbudowy państwa będzie ludność czarnoskóra, która zamieszkiwała większość terytorium i była podstawową siłą roboczą dla ludności białej. Odbudowa kraju po wojnach burskich przebiegła bardzo sprawnie. Zapewnił ją rozwój przemysłu oraz wydobywanie na terytorium RPA dóbr naturalnych. Krótco po wojnie ludność czarnoskóra była postrzegana tylko i wyłącznie jako klasa robotnicza, która miała pracować i służyć białym. W 1907 r. zaczęły powstawać nowe partie polityczne, które swoje poglądy zaczęły opierać głównie na rasizmie i całkowitemu podporządkowaniu ludności miejscowej pod „białą arystokrację”. Przykładem takiej partii może być Partia Pracy. Ponadto przegrani konfliktu, czyli Burowie, a dokładniej ich partie polityczne zaczęły deklorować posłuszeństwo dla korony brytyjskiej, dzięki czemu w zamian otrzymali pełnię praw politycznych. Właśnie to „pojednanie” doprowadziło do utworzenia Związku Południowej Afryki 31 maja 1910 r.⁶. Za kluczowy czas uznaje się rok 1948 i wygraną w wyborach Partii Narodowej (Nasionale Party)⁷. Zwycięstwo oznaczało pełną izolację ludności białej od „kolorowej”. Postulaty, które były wygłaszane przez członków partii przedstawiały ludność czarnoskórą w negatywnym obliczu, określano ich jako „czarne zagrożenie”. Jedynym wyjściem z tej sytuacji było pozbycie się ryzyka poprzez całkowitą separację ludności.

3. APARTHEID W LATACH 1948-1994

Po zwycięstwie Partii Narodowej, której przewodniczył Malan, na okres ponad czterdziestu lat został wprowadzony „apartheid”, czyli jak opisuje Encyklopedia PWN „doktryna społeczno-polityczna realizowana w Związku Południowej Afryki (RPA) w latach 1948-1994”. Według rządu Związku Południowej Afryki, była to doktryna niezbędna do utrzymania poprawnych stosunków w społeczeń-

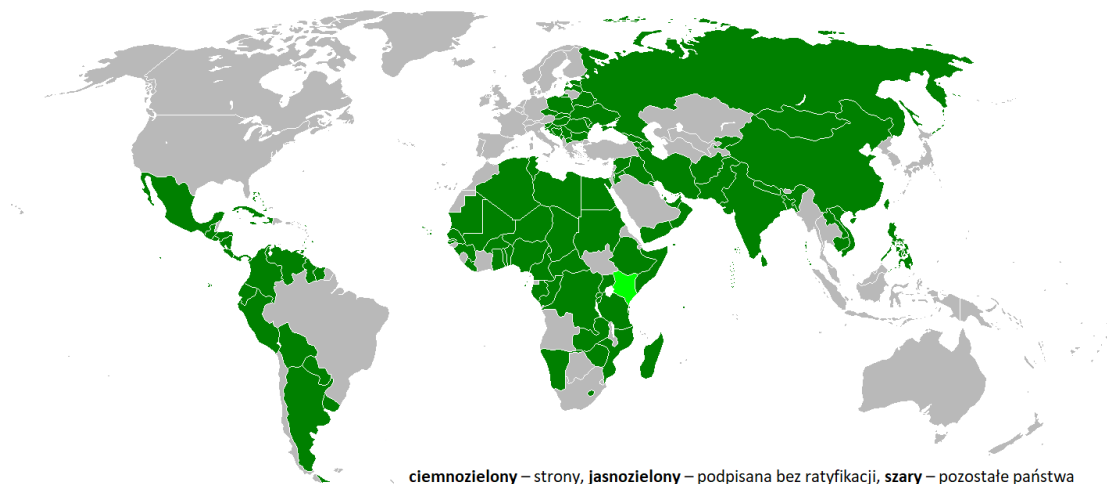
⁵ Histmag, *W drodze do apartheidu. Historia Afryki Południowej w wielkim skrócie (cz. 1)*. <https://histmag.org/W-drodze-do-apartheidu.-Historia-Afryki-Poludniowej-w-wielkim-skracie-cz.-1-4328> [dostęp: 19.03.2022].

⁶ A. Jackiewicz, *Systemy ustrojowe państw współczesnych*, S. Bożyk, M. Grzybowski (red.), Białystok 2012, s. 580.

⁷ K. Łodejska, *Sytuacja polityczno-gospodarcza w Republice Południowej Afryki i jej wpływ na imigrację*, Kielce 2021, s. 186-187.

stwie oraz do tego aby wszystkie rasy mogły osobno się rozwijać razem z własną kulturą. W rzeczywistości od początku działania te były sprzeczne z jakąkolwiek równością i sprawiedliwością. Apartheid zakładał, że ludność czarnoskóra i „kolorowa” nie jest w stanie koegzystować z białymi mieszkańcami Związku Południowej Afryki nie mogą uczyć się i studiować razem z dziećmi białych mieszkańców. Według „białego” rządu, który wygrał wybory, czarnoskórzy mieszkańcy nie powinni mieć dostępu do lepiej płatnej pracy, do związków zawodowych, a nawet nie powinni mieszkać w miastach, tylko w wydzielonych rezerwach i tam uprawiać ziemię oraz rozwijać się gospodarczo.

W praktyce wszystkie te założenia oznaczały wiele trudności i problemów dla ludzi o innym kolorze skóry niż biała. Posiadali oni wiele ograniczeń i zakazów, które nie dotyczyły białych. Przede wszystkim zakazane było dla czarnoskórych mieszkańców związku posiadanie i zrzeszanie się w związkach zawodowych, a ich płace były o wiele niższe tylko z powodu koloru skóry. Również przy wypadkach przy pracy wypłacane były różne kwoty odszkodowania oraz renty. Następnie został zniesiony obowiązek szkolny dla czarnoskórych, a za ich edukację odpowiedzialny był minister ds. tubylców, który pozwalał zakładać szkoły dla Afrykanów tylko w rezerwach i pod warunkiem, że językiem nauczania będzie język plemienny. W 1955 r. został również wprowadzony zakaz studiowania na uczelniach dla „białych”. Sam poziom nauczania na uniwersytetach dla innych ras był o wiele niższy niż na pozostałych uczelniach wyższych. Problematyczna była również kwestia małżeństw. Zabroniono zawierania związków małżeńskich pomiędzy przedstawicielami różnych ras. Wbrew oczekiwaniom zwiększono uprawnienia i władzę wodzów plemiennych. Ale było to spowodowane tym, by wódzowie jako administracja rządu białych kontrolowała przepływ czarnoskórych mieszkańców do miast, ograniczając ją do minimum. Również odpowiedni minister w rządzie wyznaczał jakie zajęcia i miejsca pracy przysługują przedstawicielom innych ras. Segregacja rasowa obowiązywała w miejscach publicznych, czyli miejscami i urzędami dla „białych” i innych, w komunikacji miejskiej (miejsca dla „białych” i reszty), czy nawet w parkach, gdzie przywilej siedzenia na ławkach miała biała ludność. Sama polityka apartheidu zakładała, wyższość rasy białej nad każdą inną, więc spotkało się to po latach z krytyką społeczności międzynarodowej i uchwaleniem przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1973 r. Międzynarodowej Konwencji o Przeciwdziałaniu i Karaniu Zbrodni Apartheidu (Rysunek 3) w celu wywarcia presji na rząd Republiki Południowej Afryki.

Rysunek 3. Międzynarodowa Konwencja o Przeciwdziałaniu i Karaniu Zbrodni Apartheidu (1973)

Źródło: Międzynarodowa Konwencja o Przeciwdziałaniu i Karaniu Zbrodni Apartheidu (1973), <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:ICSPCA-members.PNG> [dostęp: 21.03.2022]

O końcu i upadku apartheidu można powiedzieć dopiero w 1989 r., gdy system pod naciskiem społeczeństwa i świata zaczął upadać, a o upadku można mówić, gdy w 1994r. pierwszym czarnoskórym prezydentem został Nelson Mandela.

4. NELSON MANDELA – REFORMATOR SYSTEMU

Dla potrzeb analizy przyczyn upadku apartheidu, niezbędne jest przybliżenie postaci Nelsona Mandeli. Nelson Rolihlahla Mandela urodził się 18 lipca 1918 r. w Mvezo. Pochodził z rodziny znanej z oporu przeciwko holenderskim kolonistom. Ojciec Mandeli został fałszywie oskarżony o korupcję przez białe władze, gdyż był sceptyczny co do ich polityki. Z domu rodzinnego uciekł w kwietniu 1941 r. gdy dowiedział się o swoim przymusowym małżeństwie. Uciekł do Johannesburga, gdzie doświadczył południowoafrykańskiego „kapitalizmu”, będąc stróżem nocnym w kopalni. Młody Mandela coraz bardziej był zainteresowany polityką, dlatego m.in. wziął udział w proteście przeciwko podniesieniu cen biletów komunikacji miejskiej. Gdy rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Witwatersrand, był jedynym czarnoskórym studentem na tejże uczelni, ale udało mu się zaprzyjaźnić z wieloma ludźmi różnych ras. Gdy w 1948 r. do władzy doszła Partia Narodowa i wprowadziła skrajnie rasistowski program apartheidu, Nelson Mandela wraz ze swoimi współpracownikami rozpoczęli bojkotowanie oraz zaczęli bezpośrednio działać przeciwko apartheidowi. Gdy oddawał się walce przeciwko rasistowskiej polityce, nie zaliczył ostatniego roku na studiach wyższych i nie uzyskał dyplomu oraz stopnia naukowego⁸.

⁸ N. Mandela, *Long Walk to Freedom: The Autobiography of Nelson Mandela*, Little Brown Group, Boston 1994, s. 3-86.

W 1950 r. został wybrany na prezydenta Afrykańskiego Kongresu Narodowego i głosował przeciwko podziałom rasowym, lecz został przegłosowany. Za przykładem Mahatmy Gandhiego, zdecydował się na ścieżkę pokojowego oporu. Za przemawianie przed ludźmi został internowany, a w 1952 r. aresztowany na podstawie ustawy o zwalczaniu komunizmu. Został skazany na 9 miesięcy ciężkich robót, ale wyrok zawieszono na okres 2 lat⁹.

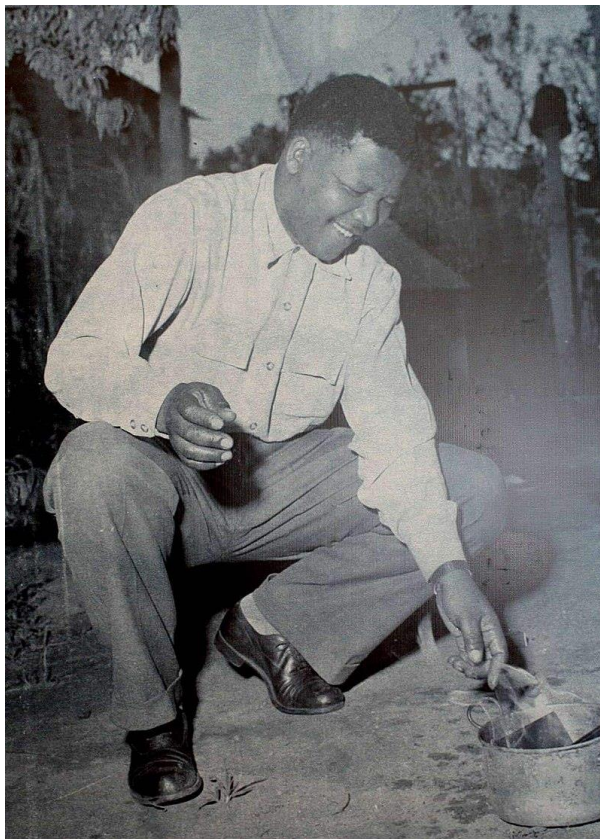
5 grudnia 1956 r. został aresztowany przez władze za zdradę stanu. Po 6 latach, w 1961r. sąd uznał Mandelę za niewinnego, co społecznie uznano za kompromitację rządu Związku Południowej Afryki. W 1962 r. Nelson Mandela został uwięziony i oskarżony o próbę obalenia rządu, czemu sam zaprzeczał. 12 czerwca 1964 r. Mandela i inni współoskarżeni zostali uznani za sabotażystów i skazani na karę dożywotniego więzienia¹⁰.

W więzieniach spędził 18 lat, gdzie został ofiarą psychicznych i fizycznych prześladowań ze strony strażników więziennych. Został wypuszczony z więzienia Victor Verster 11 lutego 1990 r., a cztery lata później, w 1994 r. został wybrany prezydentem Republiki Południowej Afryki, będąc pierwszym czarnoskórym prezydentem tego kraju¹¹. Przykład opozycyjnej działalności Mandeli przedstawiono na Rysunku 4.

⁹ *Ibidem*, s. 127-294.

¹⁰ *Ibidem*, s. 283-435.

¹¹ *Ibidem*, s. 75-120.

Rysunek 4. Nelson Mandela pali paszport wydawany czarnoskórym mieszkańcom RPA, w ramach protestu, 1960 r.

Źródło: Mandela palący paszport, 1960 r.,
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mandela_burn_pass_1960.jpg
[dostęp: 21.03.2022]

5. UPADEK I LIKWIDACJA APARTHEIDU

Sam upadek apartheidu wynikał z oporu innych ras związku niż biała. Po sukcesie Malana i jego wprowadzeniu programu apartheidu, członkowie Afrykańskiego Kongresu Narodowego (ANC) utworzyli nowy program działania. Głównym celem kongresu było uwolnienie się od dominacji i dyskryminacji „białych” oraz uzyskanie swojej reprezentacji w instytucjach publicznych. Starali się oni protestować, strajkować i okazywać nieposłuszeństwo, lecz zazwyczaj działania te były brutalnie tłumione. Również wraz z rozrostem organizacji, coraz częściej można było usłyszeć hasła „Afryka dla Afrykanów”, a więc wymierzone bezpośrednio w ludność białą¹².

Po dokonaniu charakterystyki osoby Nelsona Mandeli oraz sposobu w jaki czarnoskórzy mieszkańcy RPA opierali się apartheidowi, można dokonać charakterystyki jego upadku. Od lat 60. XX w. w Afryce następował szereg zmian, przede

¹² Histmag, *Apartheid: Apogeeum i upadek. Historia Afryki Południowej w wielkim skrócie (cz. 2)*.
https://histmag.org/Apartheid-Apogeeum-i-upadek.-Historia-Afryki-Poludniowej-w-wielkim-skrocie-cz.-2-4424?fbclid=IwAR3sSOVIMNN_qenVLOZTOoiCeWvTAIUfBe-26tKQ21x0HbVyMSS6OC_IX-Y
[dostęp: 21.03.2022].

wszystkim ze względu na to, że władze kolonialne oddawały władzę w ręce ludów zamieszkujących Afrykę. W wielu z tych krajów przejęcie władzy zakończyło się późniejszym chaosem lub nawet wojną domową. Sam rząd RPA w Pretorii obawiał się chaosu i możliwych konsekwencji, więc starał się bronić swojej polityki przykładami z innych krajów Afryki, np.: Kongo. Samo nastawienie afrykanerów pochodzenia burskiego, pokazywało, iż nie są oni chętni współdziałać z czarnoskórą ludnością, a nawet obawiają się jej, co powodowało, że polityka rządu zmierzała w kierunku segregacji rasowej. Reakcja opinii międzynarodowej była przeciwna tej polityce, a wszelkie działania, które uderzały w RPA, czyli wycofywanie inwestycji lub groźba sankcji powodowała, że ludność afrykanerska czuła się wyizolowana i w pewnym sensie zastraszana. Działania rządu doprowadziły do powstania Włóczęgi narodu – zbrojnego odłamu ANC, którym dowodził właśnie Nelson Mandela. Atakowali oni przede wszystkim budynki rządowe, lecz unikali ofiar w ludziach. Same działania zostały przez rząd zdecydowanie odparte, w tym zaostrzono prawo, które zezwalało na skazywanie na karę śmierci sabotażystów. Tym sposobem, na karę dożywotniego więzienia został w 1964 r. skazany Nelson Mandela¹³.

Następne rządy RPA starały się nawiązać stosunki dyplomatyczne z innymi krajami afrykańskimi. Czternaście z nich stwierdziło, że takie stosunki mogą zostać nawiązane tylko w momencie odejścia od polityki apartheidu. Ogłoszenie niepodległości w 1975 r. przez Angolę i Mozambik stworzyło sytuację, w której Republika Południowej Afryki została otoczona przez państwa z „czarnoskórymi” rządami. Rząd zaczął powoli rozumieć, że idealna separacja w społeczeństwie nie jest możliwa. Po kolejnych wystąpieniach, polityka apartheidu zaczęła wyraźnie słabnąć. Zezwolono na tworzenie związków zawodowych przez Afrykanów oraz nakazano wprowadzić takie same płace dla każdego, bez względu na rasę. Zniesiono również ograniczenia dotyczące przemieszczania się ludności „kolorowej”. W 1983 r. konstytucja zakładała, że powstanie nowy parlament. Składała się z trzech izb: Izby „białych”, Izby Hindusów oraz Izby Koloroidów. Ukazywało to poważny wyłom w dotychczasowej polityce. Mimo to, ludność innych ras dalej była pozbawiona wielu praw politycznych, przez co widząc, że protesty przynoszą skutki, zaczęli oni dalej protestować. W wyniku tych działań został wprowadzony stan wyjątkowy, a rząd wprowadzał wiele represji i działań uderzających w niewinnych ludzi. W RPA rozgorzała walka o władzę w ANC, a sama bardzo napięta sytuacja doprowadziła do ustąpienia prezydenta Bothy. Zastąpił go Frederik Willem de Klerk, który nie był powiązany z żadną partią, a samo jego usposobienie pozwoliło, że zaakceptowała go większość parlamentarzystów. Rozpoczął on działania mające na celu uspokojenie sytuacji w kraju, w tym zniesienie delegalizacji organizacji o profilu antyapartheidowskim, zakończenie białej dominacji i ucisku oraz zapewnienie poszanowania praw mniejszości, a także uwolnienie więźniów, w tym Nelsona Mandeli.

Wyjście Mandeli, który stał się legendą z więzienia oznaczało zachodzenie zmian dla społeczeństwa. Mandela zawarł z de Klerkiem porozumienie o zakończeniu walk rewolucyjnych Kongresu Narodowego Afryki. Stworzono rząd

¹³ *Ibidem*.

przejęciowy, a w marcu 1992 r. zaakceptowano w referendum nową konstytucję. Przyjęto nową flagę, której kolory miały odniesienia do kolorów ANC oraz do kolorów z „flagi Riebecka”. Hymn „Boże błogostaw Afrykę” był połączeniem starego hymnu afrykanerskiego oraz zwrotek z języka xohsa i zulu, co stworzyło wielojęzyczny hymn państwowy. 27 kwietnia 1994 r. odbyły się wybory parlamentarne. ANC otrzymała 63% poparcia i dzięki temu Nelson Mandela został pierwszym czarnoskórym prezydentem RPA¹⁴.

Przykład międzynarodowego uznania dla działań prezydenta Mandeli przedstawiono na Rysunku 5.

Rysunek 5. Nelson Mandela i Frederik de Klerk w 1992 roku na światowym forum ekonomicznym w Davos

Źródło: Źródło: Mandela i de Klerk na Światowym Forum Ekonomicznym w 1992.
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Frederik_de_Klerk_with_Nelson_Mandela_-_World_Economic_Forum_Annual_Meeting_Davos_1992.jpg [dostęp: 21.03.2022r.]

Od tego momentu można mówić, że apartheid w Republice Południowej Afryki się zakończył, a jego obywatele, niezależnie od koloru skóry uzyskali te same prawa polityczne. Jak pokazała historia, można jednak wskazać przykłady wydarzeń o charakterze rasistowskim, które wydarzyły się już po ogłoszeniu końca polityki apartheidu.

¹⁴ *Ibidem.*

6. ATAKI NA FARMERÓW W REPUBLICIE POŁUDNIOWEJ AFRYKI

Ten tragiczny w skutkach proceder rozpoczął się na terenie RPA po roku 1994, kiedy zniesiono apartheid. Śmierć poniosło ponad 4 tys. farmerów, w tym kobiety i dzieci. a jeżeli zsumować wszystkie morderstwa, w całym kraju wyniosłoby około 80 tys. Za główną przyczynę, bo aż 90% tych działań uważa się pobudki finansowe, m.in. napady rabunkowe, a około 2% z nich miało podtekst rasowy. Status materialny czarnoskórej ludności w RPA jest zróżnicowany. Przeważają wśród nich ludzie żyjący w skrajnym ubóstwie, mimo że RPA jest uważane za jedno z najbogatszych państw Czarnego Łądu. Według badań, dla przeważającej większości celem ataków jest ludność biała, w mniejszym stopniu ludność czarnoskóra (stosunek ataków wynosi 3:1)¹⁵. Istnieje wiele poglądów na tę sytuację. Niektórzy z polityków uważają, że ataki mają charakter tylko i wyłącznie rasistowski przeciwko białym, zamożnym farmerom, a za inną przyczynę podaje się skrajne ubóstwo, w której zdeterminowana ludność, by przeżyć, dokonuje ludobójstwa. Sprawa ciągle jest nierozwiązywalna, ludność biała, próbuje rozwiązać tę sytuację. W 1994 r. zostały rozwiązane komanda, które służyły ochronie farm. Ponadto farmerzy do obrony mieli własną broń i odpowiednie przeszkolenie, która również została im odebrana. Proceder ten jest kontynuowany, ofiarami padają nie tylko farmerzy, ale również emigranci z krajów, gdzie toczy się wojna czy imigranci zarobkowi. Według źródeł, na terenie RPA codziennie giną tysiące ludzi¹⁶. W imię czego: zemsty, czy biedy?

PODSUMOWANIE

Apartheid był zjawiskiem skrajnie negatywnym, zagrażającym bezpieczeństwu globalnemu. Przez społeczność międzynarodową był postrzegany jako totalitarna ideologia, porównywana do czasów nazistowskich Niemiec. Ludność czarnoskóra i kolorowa była prześladowana. Nelson Mandela, człowiek, który za swoje przekonania w celi więziennej spędził 27 lat życia, w bardzo dużym stopniu przyczynił się do upadku tej totalitarnej ideologii. Najlepiej obrazuje to fakt, że za swoje wysiłki otrzymał w 1993 r. Pokojową Nagrodę Nobla, a rok później został pierwszym czarnoskórym prezydentem Republiki Południowej Afryki. Po dziś dzień Nelson Mandela jest uważany za bohatera narodowego i wzór człowieka, za którym warto podążać. Upadek apartheidu pozwolił milionom ludzi zacząć żyć normalnie. Lata nienawiści, poniżania odbiły swoje piętno na postrzeganiu ludności białej przez ludność czarnoskórą i kolorową. Po dziś dzień na terenie RPA dochodzi do licznych aktów dyskryminacji, agresji, a nawet morderstw na tle rasowym. Sytuację na południu Afryki można określić mianem niestabilnej, co może powodować liczne negatywne skutki w przyszłości. Apartheid został uznany przez społeczność międzynarodową za zbrodnię przeciwko ludzkości, co oznacza, że przestępstwo to nigdy nie ulegnie przedawnieniu.

¹⁵ Africa Check, *Factsheet statistics farm attacks and murders South Africa*. <https://africacheck.org/fact-checks/factsheets/factsheet-statistics-farm-attacks-and-murders-south-.africa> [dostęp: 19.03.2022].

¹⁶ Polskie Radio, *Plaasmoorde, czyli mordy na farmach*.

<https://www.polskieradio24.pl/5/3/Artykul/2177012,Plaasmoorde-czyli-mordy-na-farmach-RPA-pozbywa-sie-bialych-obywateli-ROZMOWA> [dostęp: 19.03.2022].

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

1. Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu i karaniu zbrodni apartheidu, przyjęta dnia 30 listopada 1973 r. rezolucją 3068 (XXVIII) Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych. (Dz.U. 1976 nr 32 poz. 186).

Pozycje zwarte

2. Jackiewicz A., *Systemy ustrojowe państw współczesnych*. Bożyk S., Grzybowski M. (red.), Białystok 2012.

3. Łodejska K., *Sytuacja polityczno-gospodarcza w Republice Południowej Afryki i jej wpływ na imigrację*, Kielce 2021.

4. Mandela N., *Long Walk to Freedom: The Autobiography of Nelson Mandela*, Boston 1994.

Źródła internetowe

5. Africangamesafari, *Nelson Mandela – życiorys*.

<http://www.africangamesafari.com/mandela.html>.

6. Africa Check, *Factsheet statistics farm attacks and murders South Africa*. <https://africacheck.org/fact-checks/factsheets/factsheet-statistics-farm-attacks-and-murders-south-.africa>.

7. Encyklopedia Państwowego Wydawnictwa Naukowego, *Apartheid*. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/apartheid;3870281.html>.

8. Histmag, *Apartheid: Apogeum i upadek. Historia Afryki Południowej w wielkim skrócie (cz. 2)*. https://histmag.org/Apartheid-Apogeum-i-upadek.-Historia-Afryki-Poludniowej-w-wielkim-skrocie-cz.-2-4424?fbclid=IwAR3sSOVIMNN_qenVLOZTOoiCeWvTAIUfBe-26tKQ21x0HbVyMSS6OC_IX-Y.

9. Histmag, *W drodze do apartheidu. Historia Afryki Południowej w wielkim skrócie (cz. 1)*. <https://histmag.org/W-drodze-do-apartheidu.-Historia-Afryki-Poludniowej-w-wielkim-skrocie-cz.-1-4328>.

10. <https://afryka.org/ideologia-apartheidu-1/>.

11. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Frederik_de_Klerk_with_Nelson_Mandela_-_World_Economic_Forum_Annual_Meeting_Davos_1992.jpg.

12. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:ICSPCA-members.PNG>.

13. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mandela_burn_pass_1960.jpg.

14. Polskie Radio, *Plaasmoorde, czyli mordy na farmach*.

<https://www.polskieradio24.pl/5/3/Artykul/2177012,Plaasmoorde-czyli-mordy-na-farmach-RPA-pozbywa-sie-bialych-obywateli-ROZMOWA>.

15. Super Express, *APARTHEID: Co to jest, na czym polegał, jak długo trwała SEGREGACJA RASOWA w RPA*. <https://www.se.pl/wiadomosci/swiat/apartheid-co-jest-na-czym-polegal-jak-dlugo-trwala-segregacja-rasowa-w-rpa-aa-YQtB-othr-HRic.html>.

16. Zintegrowana Platforma Edukacyjna, zpe.gov.pl.

APARTHEID IN SOUTH AFRICA

Summary: *Apartheid was a unique phenomenon in South Africa. It was a serious security risk. The easiest way to define them is the political system that defined the relationship between the white race and other races in South Africa. Apartheid manifested itself through: discrimination, unequal treatment, persecution of people of "different" color. The separation led to numerous problems in South Africa. The purpose of the article is to identify and describe the origins and evolution of the apartheid phenomenon in South Africa. The subject of research was the influence of apartheid on the shaping of the modern state.*

Keywords: *apartheid, South Africa, threat, segregation, violence*